

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Afferuntur Exempla istius grauitatis, & expenduntur. Capvt II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

& exilibus dicat, conuertit ad magna. Vix otiosum quidpiam dixerit, non quaerit quae fuerit hoc anno hyems Italiae? an cura futura sit annonae? Quid dicant Selenodromiosum prognostica, futuros ne morbos, aut fore no nocituros imbres pronuncient? Quid noui portet Gallicus Mercurius, & an se moueant Heluetij? Hinc, & similia narrationum genera, quae apud graues personas putida sunt, naufraganti stomacho repudiat, & continuo de rebus diuinis, temperate tamen loquitur. Atque ut est magnae auctoritatis, sermones, & mentes hominum, quod vult rapit, & in omni cetero non imperio, sed vita atque ingenio dominatur.

Prigriatium
& constant
de laus.

In dictis est vera, exortans in factis, aduersus faceros serius, in improbos asper, ad potentiorum obsequia rigidus, ad dissimulationem parum aptus, ad fomenta cupiditatis hominum ministranda ore, & vultu compositus. Summum enim putat nefas officio vitam anteponeere, & viuendi desiderio honestatem, propter quam vita expetenda est, amittere. Haeret praeterea totus sibi, vel potius origini suae Deo, animum impense colit, in corporis cura parcus est, quam valetudine, non voluptate metitur, in orationibus creber, multus in vigilijs, magnis se non percuris, & cogitationibus distractus, ad summum in promouendo Dei cultu totus.

Haec ferme in priuata vita. In concionibus spirat quam impressis moribus maiestatem. Argumentis delectatur haud probabilibus, sed plane firmis, solidis, & quae sint aeternae veritatis. Omnium inuentionum seminarium habet in sacris litteris collocatum, raro peregrinam doctrinam accersit, aut si quid affergit, cauet maxime ne offendet, non multa Graece dicit, aut Hebraice, historias, imagines, ydola, parabolas, & caetera quae in humaniorum litterarum sunt instrumento, vel valere iubet, vel si quid excidit, contemnendo potius vsurpat, quam offendo. Contra insignes habet ex Prophetis, Apostolis, sed maxime ex Christi Domini sententijs locos, in quibus vim per magna facit, haec expendit, haec inculcat, & quasi malleis eudit, atque imprimi pectoribus, his venatur animos, his impugnat, & tamquam machinis capit. De mysterijs, vita, factis, verbis, & morte Domini frequentissime loquitur, & magnificentissima oratione haec exaggerat.

loci
omnino
gramm.

In dispositione argumentorum non vult videri Rhetor, de industria tractum, & collocationem obcurat, ut impetu fluere, non curam oleret videatur oratio, maior est enim, quam qui minutis scholasticorum praecipis subiiciatur, artis suspitionem refugit, habet tamen artificium grande, quod pauci sciunt, sed quae hominis ingenium nouere melius animaduertunt. Genus dicendi sequitur non verbis volucris, & incitatum, sed pressum, acre, seuerum, sententis adstrictum. Consulto fugit sensus sculpro, amabiles, & laeuosolus, vernantes figuras, & delicatiorum verborum violas, tum spissos, & productos exitus, tum orationem numerolis legibus, circumscriptam ferre non potest, saccum potius indueret, aut cymbalis perfonaret, quam se vinceret necessitate sermonis certo quodam tinnitu pueriliter exultantis. At si quae sunt graues sententiarum figurae, quae dicentis libertatem expronant, quae iubent, quae calligent, quae exerceantur, has lubentius arripit.

Luctatur crebro cum vitijs, crebrius etiam cum fidei hostibus congregitur, & in hoc dicendi argumento regnat, docet acere, pugnat acriter, potentissime conuincit, insectatus generose, & iubet, & omnia quasi ex tripode loquitur. In gestu saepius est sedatior, nisi res aliter postulet, multum tamen se commouere non putat esse grauitatis, quod si his virtutibus statura quoque corporis proceras, & aeres oculi, & maiestas incessus, & sparsi iam aliquot temporibus cani accedant, naturam dixeris ad cumulatum operis perfectionem fuisse velificatam.

Afferantur Exempla istius grauitatis, & expenduntur.

CAPVT II.

MULTA passim huiusmodi stylo conscripta occurrunt in sanctorum Patrum libris, non omnes tamen in eo dicendi genere pares fuere, sed alij remissius videntur habuisse, proque varia ferebant hominum ingenia. Inter Graecos Athanasius maxime grauis est, cuius ut vita fulgur, sic oratio fulmen extitit, minus naque floris habet, quam caeteri, minus oleret scholae delicias, quam

Athanasius
gramm.

Dddd 3

Diuis

Diuus Gregorius Nazianzenus, Basilus, Chrysofomus, habet tamen orationem grandem, & suo animo parem.

*Arbana-
fuis inuo-
cat animam
Pauli.*

Talia sunt ista in Apologia ad Constantium, ubi orationem orsus ipse dem verbis, quibus Diuus Paulus apud Agrippam Regem, in ipso limine beatam illam Apostoli animam inuocat, quem intercessorem pro se haud Imperatorem fieri cupit, quod & ipse veritas sit praeco, & a Christiano Principe, tantas Christianorum Princeps audiri mereatur. Haec ante non vasse, & tragicè extulit, sed praesè, & grauius; nam statim post sancti Pauli verba, percommodè subiicit, *Siquidem Beati Pauli verbis utens, illum apud te meum intercessorem facio.* In hoc autem argumento, & in alijs, vbi cumque potest, sacras historias aspergit, aut sententias, vt totus videatur se ad hanc palastram conformare.

*In Apologia
ad Constantium.*

Deinde hoc, quod sequitur, quàm generosi spiritus! ubi calumniam de traducto apud Constantem fratrem Imperatore Constantio refellens. *Pudet (inquit) reuera vel diluendo de ista re mentionem facere. Quapropter ne alijs quidem percunctantibus respondere velim, ne iterum, dum excuso me, suspicionem animis relinquam.* Num putes videre te Leonè à turba canum circumuentum, quos ne dignatur quidem suae generositatis memor aspiciere. Mox ad ipsam conuersus Principem. *Tua autem pietati magna, & clara voce respondeo, manuque extensa quod dici ab Apostolo, Deum in meam ipsius animam testor.* Videant illi qui epuro Demosthenis mirantur, num & hic nūnus habeat grauitatis.

*In Apologia
de fuga sua.*

Et cum Ariani illi fugam, & timiditatem obiecerent, quanta generositate ostendit, oportuisse igitur se, si ex istorum sententia magnanimos fieri voluisset, Arianam crudelitatem expleuisse suo sanguine, & quod languorem animi alijs abijciant, non studiosi virtutis, sed auidi cruoris, non ipsi quidem fortes, sed in ferina saeuitia leporibus timidiores.

Tum ibidem cum insectatur Arianorum vitia, non conuiciatur muliebriter, sed aert flagitia magna, & nimis testata. Postremo illud subiungit, *Singuli igitur singulis vitijs excellunt, vna tamen omnibus in genere, & communis macula est, quod pro heresi sua, belloq; in Christum, non Christiani amplius, sed Ariani appellantur.*

At vero cum istam sanctissimam tragoe-

diam describit per fecleratissimum Georgium De perse in Ecclesiam inuectam, narratio plena est cur. ad Or. grauitatis, & horrois, nihil habet ambitio- the dexa. sa, & diffusae amplificationis, Ibi Virgines intaminatae nudantur, Monachi pedibus obtiti animam efflant, subijciuntur seruilibus flagris matronae, sacri baptismi fontibus iniiciuntur flammæ, aues & nuces pineae inter effusam improborum laetitiam, Ecclesiarumque vastitatem, idolis immolantur, quæ ille sine multa augezū sanctè, & grauius deplorans, longè magis credibilia facit.

*Cypriani
grauius.*

Inter Latinos magnam habet dicendi grauitatem sanctus Cyprianus, qui profecto mihi videtur post illam ad Danatum epistolam mollioribus adhuc luxuriantem cincinnulis omnes dicendi Veneres abiicisse, totumque se ad leaerius dicendi genus climasse. Nam ista quæ dicta sunt contra mulieres in balneis diuersantes cuius spiritus sunt?

*In aduentu
balneae, ex
D. Cyr. ad
discip. &
hab. Virgin.
pa. 232. S.*

Quid verò quæ promiscuas balneas adunt, quæ oculis ad libidinem curiosis, pudori ac pudicitiae corpora dicata prostituunt, quæ cum viros, atque à viris nudæ vident turpiter, ac videntur, nonne ipsæ illecebram vitijs praestant? nonne ad corruptelam, & iniuriam suam desideria praesentium sollicitant, & inuitant? Viderit, inquis, qua illuc mente quis veniat: mihi tantum reficiendi corpusculi cura est, & lauandi. Non te purgat ista defensio; nec lasciuia, & petulantia; crimen excusat, Sordidat lauatio ista, non abluit, nec emundat membra, sed maculat.

*Cypr. am-
plificat. sunt
graues &
genit. Velli-
canti ista
verbo, &
mulum
habens
perpetuati-
Notum He-
rodoti di-
tum.*

Impudicè tu neminem conspicis, sed ipsa conspicieris impudicè: oculos tuos turpi oblectatione non polluis, sed dum oblectas alios, ipsa pollueris. Spectaculum de lauacro facis: theatro sunt foediora quò conuenis, verecundia illic omnis exiit, simul cum amictu vestis, honor corporis, ac pudor ponitur, denotanda, & contrectanda virginitas reuelatur. Iam nunc considera, an cum vestitae, verecunda sis inter viros, talis, cui ad inuerecundiam proficit audacia nuditatis.

*Qua à Xp-
tiani uol-
tu, & omni-
sueti, & in
ad 7. v. 11.*

Sic ergo frequenter Ecclesia virgines suas plangit, sic ad infames earum, ac detestabiles fabulas ingemiscit, sic flos virginum extinguitur, honor continentiae ac pudor ceditur, gloria omnis, ac dignitas profanatur. Sic se expugnator inimicus per artes suas inserit: sic insidijs per occulta fallentibus diabolus obrepit: sic dum ornari cultius, dum liberius cuagari virgines volunt, esse virgines

deci.

desinant, furtiuo dedecore corruptae, viduae antequam nupte, non mariti, sed Christi adultere, quam fuerant proxiis ingentibus virgines destinate, tam magna supplicia pro amissa virginitate sensura.

Mihi vero videtur quot verba, tot spargi fulmina, sensus sunt grandes, & heroici, *Ut prodidat lauacro ista non abluit, & spectaculum, de lauacro facit.* Deinde, sic ergo frequenter Ecclesia Virgines suas plangit, sic ad infames varum, ac detestabiles fabulas ingemiscit, & eum dixisset. *Illic omnis exiuit cum amictu vestis,* non addidit referri hoc ab Herodoto, historiae libro primo, & dici in persona Gygis, de vxore Candaulis Regis, & sic in Graeco haberi, *αυα δε χιτωνεξδουπησ ουπεδ βετα, & τησ αμικτου γωνη.* Tum Dionysium Halicarnassensem, in libro *περι ουδενων οροπων* hanc Attico stylo reddidisse, cum ab Herodoto Ionice conscripta essent. Hanc enim omnia dicendi grauitatem attulissent, & ex Episcopo fecissent sophistam.

Generosa praeterea sunt insectationes, *Impudice tu neminem conspicias, sed ipsa conspicere impudice.* Et si quae sunt (qualis est ista) figurae dictionis, auant sine vlla affectione, *vt, quae cum viros, atque a viris nuda videntur, turpiter, ac videntur.* Tum verba grauius anhelata, vt pro Virginitatem produnt. *Pudori, ac pudicitiae dicata corpora prostitunt.* & reliqua proflus similia.

Augustini Inueniuntur etiam pleraque apud Diuum Augustinum grauius, & Augustinum grauius dicta, vt de filio matrem pulsante a Donatistis baptizato. *In matrem sanguinem fremens albis vestibus candidatur: caditur mater carnalis, in membris quibus genuit, & pauit ingratum.* At vero Ambrosij dictum ad Calligonium, num videtur ex alta quadam mente, & his generositatis grauius, & praesidijs instructa fluere. Cum enim hic aulicus impius satelles audaciae dixisset. Tu me viuo contemnis Valentinianum, caput tibi auferam, & vitam. Retorsit vir sanctus dignam Ambrosio vocem. *Penam impleas, quod minaris. Ego lubens patiar, quod Episcopi, tu facies quod speras.* Sed tamen Ambrosius, & Augustinus in hoc genere conuentionis, plus habent nonnunquam suauitatis, & maiestatis, quam praesae acrimoniae.

Palladius Magnus quoque ille Antonius licet istius in Lausiaca, factae experte eloquentiae, augustae cuiusdam grauitatis, in suis sententijs reliquit vesti-

gia, qualia sunt ista, quae Eulogio consulenti respondit. Is quippe mutilatum, pauperem, & omnino ope destitutum domo exceptum per quindecim annos indulgentissime aluerat, a quo homine scilicet ingrato contumeliis indignissimis vexabatur, quibus permotus quasi ab illo Magno, an mutilatum abiceret. Tum Antonius. *Abicias tu eum Eulogia: quae eum creauit non abiecit, si tu abieceris. Deus sufficit tibi te meliorem, qui eum colligat.* Deinde ad mancum, maledicum conuersus. *Mutilare, maculare, caelo & terra indignum, non cessas, cum Deo pugnare, &c.* quibus vocibus ambos quasi fulmine affatos dimisit.

De alia specie grauitatis, qua maiestas dicitur.

CAPVT III.

Est & alia species grauium, qui in eo quidem cum prioribus conueniunt, quod leuia quaeque, & friuola, declinent, spiritus habeant rerum altissimarum, iisque lubenter innutrantur; Sed in eo differunt, quod alij plus habeant siccitatis, & ad palis generis. Itaque amant argumenta splendida, grandia, sublimia, dicunt rationibus, non modo solidis, sed quod magis delectat speciosis, nec praesae quidem, & subtiliter, & enucleare, sed amant circuitum, & pompam, ab omni tamen redundantia, & affectatione seruictam. Doctrinam nec ostentant puerliter, nec premunt obscure, magnas habent orationis diuitias, sed sine fuce habent, thesaurum sapientiae, sensus dices, verba grandia, tractus lenissimos, figuras dignitate magis quam venustate decoras.

Ad summum mihi videntur quasi eximiae magnitudinis balenae ferri tranquillo mari, secumque longos aquarum tractus, & flexuosos reciprocantium vndarum vortices agere. Talis est nonnunquam Diui Chrysostrami stylus, vbi ab illo populari sermone leniter affurgens vibrat se in altam mysteriorum caliginem, & arcana quadam Theologiae grandiore stylo prosequitur. Talis Diuus Gregorius Nazianzenus, vbi de Deo, & sacrae doctrinae maiestate verba facit, orationemque, non iam praesae, & adstrictam, sed paulo uberius explicatam fundit.

S. Antonij admirabilis grauitas.

Grauitas in Xristo qua?

Seca